

Hallituksen esitys oppivelvollisuuslaista ja eräistä siihen liittyvistä laeista – tiedoksianto keskeisistä muutoksista ja annetuista lausunnoista

161/03.00/2020

SOVV 11.06.2020 § 44

Lisätiedot:

opetuspäällikkö Maria Ekman-Ekebom, puh. 050 308 6262
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaista ja eräistä siihen liittyvistä laeista. Varsinaisesti Kauniaisten kaupungilta ei pyydetty lausuntoa. Hallituksen esityksen luonnos on luettavissa linkin kautta:

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/44da6a8c-2143-4148-96de-5804d201dac9/b942eaf7-b84b-4d06-b2f9-a2e660d52c25/ESITYS_20200430114032.pdf

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta suoritettaisiin lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa.

Oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus ja valvontavastuita, joilla vahvistettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomia olisivat opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Lisäksi yli viiden kilometrin koulumatkat olisivat maksuttomia.

Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen yhdistettäisiin nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena olisi antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen.

Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Tavoitteena on, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön

työllistymistä ja yhteiskuntaan osallistumista. Esityksen tavoitteena on osaltaan tukea työllisyysasteen nostamista.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen useita muita lakeja.

Hallituksen esityksessä oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettava laki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022. Näin ollen uudistus koskisi luvu-
vuonna 2020-2021 perusopetuksen päättäviä yhdeksäsluokkalaisia.

Kuntaliitto (20.5.2020) on lausunnossaan todennut seuraavat seikat:

- Perusopetusta ja sen rakenteita on kehitettävä koulutusjatkumon varmistamiseksi, jotta jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella olisi tosiasialliset valmiudet toisen asteen opiskeluun. Oppivelvollisuuden laajentaminen ei riitä yksinään ratkaisemaan perusopetuksessa synty-
nyttä osaamisen vajetta tai haasteita hyvinvoinnissa. Kohdennettujen tukitoimen ja rahoitustason kohottamisen lisäksi tarvitaankin kokonais-
valtainen arvio nykyrakenteiden toimivuudesta ja tavasta edetä opin-
noissa.
- Rakenteelliset uudistukset liittyen nivelvaiheen koulutukseen, ohjauk-
seen ja koulutuksen järjestäjän valvontavastuuseen, ovat tarkoituksen-
mukaisia ja ne palvelevat tavoitetta saada kaikki nuoret suorittamaan
vähintään toisen asteen koulutus tai tutkinto. Tutkintokoulutuksen val-
mentava koulutus parantaa perusopetuksen päättävien mahdollisuuksia suorittaa toisen asteen tutkinto yksilöllisten opinto-polkujen avulla. Kuntaliiton mukaan nämä uudistukset olisi kuitenkin mahdollista toteut-
taa myös ilman oppivelvollisuuden nostamista 18 vuoteen.
- Oppivelvollisuuden laajentamiseen esitetty rahoitus on riittämätön ja aliarvoitu suhteessa uudistuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Kuntaliitto esittääkin, että kustannuksia saataisiin vähennettyä esim. rajoittamalla koulumatkojen maksuttomuutta vain oppivelvollisiin.
- Kunnille huhtikuun 2020 lopussa toteutettu Kuntapulssi-kysely osoittaa, että lähes kaikki kunnat (91-93 %) pitävät oppivelvollisuuden laajenta-
mista tarpeettomana nykyisessä koronatilanteessa.
- Koronakriisiä seuraa pitkäaikainen tarve tasapainottaa julkista taloutta. Lisäksi sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitusta on edellisten hallituskausien aikana leikattu. Poikkeusoloissa olisi pa-
rempi keskittyä turvaamaan olemassa olevat palvelut ja niiden rahoitus, ei lisäämään kuntien tehtäviä ja velvoitteita.
- Hallituksen esityksen mukaan kunnilla ei olisi velvoitetta järjestää toi-
sen asteen koulutusta eikä uutta tutkintokoulutukseen valmentavaa
koulutusta. Myöskään koulumatkojen järjestäminen ei olisi kunnan vas-
tuulla, vaan koulumatkojen maksuttomuus toteutettaisiin nykyisen kou-
lumatkatukijärjestelmän puitteissa muuttamalla koulumatkatukilakia.

- Oppivelvollisuuslain voimaantulon aikataulu on liian tiukka. Uudistusta tulee siirtää koronatilanne ja sen vaikutukset huomioiden. Kuntaliiton käsityksen mukaan laki voisi tulla voimaan aikaisintaan 1.8.2022.
- Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutusten arviointi on jäänyt ka-peaksi. Vaikutuksia tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti koko koulutusjärjestelmä huomioiden. Avoimeksi jää esim. se, miten uudistukseen esitetty riittämätön rahoitus heikentää mahdollisuuksia saavuttaa yhteiskunnan koulutukselle asettamia tavoitteita.

(https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/lausunto_oppivelvollisuus.pdf?_cldee=aGVpZGkuYmFja21hbkBncmFua3VsbGEuZmk%3d&recipientid=contact-b05938ebff16e81181175065f38aea11-7b3818bc29da469ab3440144614caece&esid=6fb7c4e3-d0a0-ea11-a812-000d3ab94e3f)

Helsingin kaupungin lausunto nostaa esiin:

- Alimitoitettut kustannukset, etenkin oppimateriaalien, -välineiden ja ohjauksen osalta. Myöskään hallinnollisista velvoitteista syntyviä kustannuksia ei ole kattavasti huomioitu.
- Koronakriisi tulee näkymään kuntien taloudessa useiden vuosien ajan ja aiheuttamaan mittavia ja myös pitkäaikaisia tulomenetyksiä ja menolisäyksiä.
- Kuntien tehtävien ja velvoitteiden määrää ei saa kokonaisuudessaan lisätä.
- Esitetty aikataulu ei anna riittävästi aikaa toteuttaa lain velvoitteet, valmistella sen vaatima rahoitus sekä huolehtia kevään 2020 poikkeustilanteen jälkihoidosta.
- Esityksen mukaan oppivelvollisuus päättyisi, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta. Tämä tarkoittaa, että oppivelvollisella on edelleen mahdollisuus keskeyttää opinnot saamatta tutkintoa valmiiksi. Jo nykyisellään toisen asteen koulutuksen haaste on keskeyttäminen ennen tutkinnon suorittamista. On huomattava, että oppivelvollisuus ei itsessään tuo lisää tukea niille nuorille, joiden elämäntilanne on vaikea. Esityksen mukaiset rakenteelliset uudistukset voitaisiin toteuttaa myös ilman oppivelvollisuuden laajentamista.

(https://www.hel.fi/static/public/hela/Kasvatus- ja koulutuslautakunta/Suomi/Paatos/2020/Kasko_2020-05-26_Kkiku_7_Pk/DE3F2B2C-3854-C3A3-BB76-726007300000/Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto luonnoks.pdf)

Kauniaisten kaupungin lausunto

Kauniaisissa näemme rahoituksessa samanlaisia ongelmia kuin Helsingin ja Kuntaliiton lausunnoissa. Laskelmissamme näemme 720 opiskelijan aiheuttavan lisäkustannuksen, joka putoaa 1,8 ja 2,4 miljoonan euron väliin. Laskelmissa on otettu huomioon vain kustannukset, jotka aiheutuvat opis-

kelumateriaalista ja -tarvikkeista, tietokoneista sekä tutkintomaksuista. Laskelmamme poikkeavat OKM:n laskelmista - 0,5 - - 1,1 miljoonalla eurola.

Lakiesityksen vaatimus toisen asteen opetuksen maksuttomuudesta tulee vaikuttamaan myös lukioidemme kansainväliseen toimintaa. Lakiesityksen mukaan jatkossa ei tule olemaan mahdollista, että opiskelijat rahoittavat itse ulkomaanmatkat. Huoli on, että kansainvälinen liikkuvuus tulee vähentyään.

Esityksen mukaan koulumatkat korvataan Kelan koulumatkatukijärjestelmän puitteissa. Pidämme hyvänä sitä, että kunnalle tai koulutuksen järjestäjälle ei aseteta velvollisuutta järjestää koulukuljetuksia.

Lakiesityksen tavoitteen (kaikki suorittavat toisen asteen opinnot) toteuttaminen tulee edellyttämään uudenlaisia tukimuotoja ja valvontakeinoja. Tähän sekä maksuttomuuden järjestämistä varten tarvitsemme aikaa. Kannattamme myös lain voimaantuloa aikaisintaan 1.8.2022.

Sivistystoimenjohtaja:

Valiokunta antaa yllä olevan lausunnon hallituksen esityksestä oppivelvollisuuslaiksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.